

Kansannäytepalkinnot jaettiin Outokummussa

Teksti: Jari Nenonen

Valtakunnallinen kansannäytepalkintojen jakotilaisuus järjestettiin 16.12. Outokummussa kaivosmuseolla. Kansannäytetoimisto vastaanotti noin 3 000 kiviäytettä, joiden perusteella palkittiin 14 kiviharrastajaa yhteensä 10 750 eurolla.

Palkittuja malminetsijöitä. Vasemmalta alarivi; Juha Turpeinen, Aaro Paananen, Matti Hirvonen, Jane Palmgren. Yläriivi vasemmalta; Tapio Törmäkangas, Oiva Lukkari, Jouni Nuutinen, Heikki Juutinen, Jorma Myöhänen ja Eino Korkiakoski. Kuva: Jari Nenonen, GTK.

Historian lehtien havinaa

Palkintojen jakopaikka Outokumpuun ja kaivosmuseolle valikoitui sen maineikkaan kaivoshistorian vuoksi, jonka alkuunpanijana oli 130 vuotta sitten löytynyt kansannäyte, Kivisalmen lohkar. Se käynnisti etsintätöiden, joka johti Outokummun malmin löytymiseen, kaivoksen perustamiseen ja Outokumpu Oy:n sekä kaupungin syntymiseen. Näistä tapahtumista voidaan sanoa Suomen modernin kaivosteollisuuden alkaneen. Toki perinteisesti juhlapaikan valintaan vaikutti myös palkinnon voittajien kotiseutu.

Pääpalkinnot länteen ja itään

Juha Turpeinen palkittiin 4000 eurolla Lieksasta löytämästään kahdesta uudesta kultapitoisesta kallioalueesta. Ensimmäisessä kallioalueessa näytteen kultapitoisuus on 4,47 g/t. Toisessa kallioalueessa on molybdeenä 2,5 % ja kultaa 1,91 g/t. Löydöt tuovat uutta tietoa kullan esiintymisestä Ilomantsin ja Kuhmon vihreäkivivyöhykkeiden väliin jäävältä alueelta.

Aaro Paananen palkittiin 2000 euron palkinnolla Toholammelta löytämästään uudesta kallioalueesta, jossa on kuparia 10,5 %, sinkkiä 0,29 %, hopeaa 0,01 % ja kultaa 0,17 g/t. Löytö tuo uutta tietoa Cu-Au mal-

PÄÄTOIMITTAJALTA

Vuosi ja vuosikymmen vaihtui lempeän sään merkeissä. Kunnan talvi odottaa tuloaan ainakin täällä Savossa, etelässä maa on lumeton, Lapissa lunta on ennätysmäärä, on Suomi pitkä maa. Näyttää siltä, että sään puolesta kivikausi on pian ympärivuotinen.

Vuosi on ollut monivaiheinen ja työteillä. Kansannäytetoimiston henkilöstössä on tapahtunut viime vuoden aikana muutoksia. Satu Hietala on vuorottelu- ja opintovapaalla puurtamassa jatko-opintoja Tarton yliopistossa Eestissä tulevaan syksyyn asti. Satua tuuraamaan tuli geologi Tuomas Leskelä Turun yliopistosta. Miska Valtonen tuli keväällä 2019 suorittamaan siviilipalvelusta kansannäytetoimistoon päätehtävänä vanhojen aineistojen tallentaminen tietokantoihin, Miskan palvelus päättyy helmikuussa. Uutta apuvoimaa tallennukseen on haussa. Mielenkiintoisimmat näytteet käytiin tarkastamassa maastossa syksyn loppuun mennessä. Parhaiden näytteiden lähettäjät palkittiin historiallisessa ympäristössä Outokummun kaivosmuseossa. Kansannäytetoiminnan uudistaminen on edennyt ja uudistuneet nettisivut ovat käytössä. OmaKivi puhelinsovelluksen käyttöön otossa on ollut teknisiä viivästyksiä, mutta ne on nyt ratkaistu ja sovellus saadaan julkaistua keväällä. Sen avulla kiviharrastajan on mahdollista tehdä näytehavainto henkilö- ja paikkatietoineen jo maastossa ja toimittaa se kansannäytetoimistolle. Sovelluksella lähetykseen voi lisätä kohteesta myös valokuvia. Uudistuksilla modernisoidaan ja parannetaan palvelua sekä karsitaan kustannuksia. Tulevaisuus edellyttää kiviharrastajalta halua ja valmiuksia uuden sovelluksen käyttöön. Tärkeässä roolissa tietojen ja havaintojen välttämässä tulee olemaan myös sähköposti.

Käynnissä oleva akkuminaaliprojekti työllistää geologejamme eri puolilla maata, tarkoituksena on kartoittaa akkuminaaleille potentiaaliset alueet. Projekti työllistää kansannäytetoimiston henkilökuntaa arkistoitujen näytehavaintojen osalta. Vanhoissa kansannäytteissä saattaa piillä aihetta ja tietoa uusiin löytöihin. Aiemmin analyysimenetelmät eivät olleet niin kehittyneitä kuin nykyisin. Arkistojen läpi käyminen ja tallentaminen tietokantoihin on suuri, pitkäjänteinen työ. Akkuminaalibuumista huolimatta myös malmi-, teollisuusmineraali, korukivi- ja rakennuskivinäytteet ovat edelleen tärkeitä ja tervetulleita.

mien esiintymisestä Raahelaatokka vyöhykkeen luoteisosassa.

Tunnustuspalkinnon 1000 euroa sai Veli-Matti Koivula Turusta vuoden kultarikimmasta, 15,57 g/t, kansannäytteestä. Näyte tuo lisätietoa kullanesiintymisestä alueella.

Harrastuspalkinnot 500 – 250 euroa jaettiin 11 kiviharrastajalle. 250 euron kannustuspalkinnolla huomioitiin opettaja Irmeli Miettinen oppilaineen Minna Canthin koulusta Kuopiosta monivuotisesta yhteistyöstä kansannäytetoimiston kanssa geologisen ja kiviharrastukseen liittyvän tiedon välittämisestä oppilaille.

Tilaisuuteen kutsuttiin kaikki palkittavat henkilöt joista suuri osa pääsi paikalle. Perinteisen ryhmävalokuvan ja palkittujen näytteiden tutkimisen jälkeen Satu Hietalaa sijaittava geologi Tuomas Leskelä esitteli itsensä ja tutustutti vieraamme akkuminaalinäytteisiin ja niiden tunnistamiseen. Päivän päätti ja kruunasi tutustuminen kiehtovaan kaivoshistoriaan opastetulla kierroksella kaivostalon näyttelyssä tunnelissa ja maan alla.

Kiitämme vieraitamme ja kaikkia kansannäytteiden lähettäjiä tärkeästä työstä kallioperämme raaka-aineiden löytämiseksi.

Outokummun kaivostalon ja ravintola Takomon henkilökuntaa kiitämme hyvästä yhteistyöstä tilaisuuden järjestämiseksi.

Palkittuja näytteitä. Kuva: Jari Nenonen, GTK

Laseilla ja luupilla, Matti Hirvonen ja Juha Turpeinen tutkivat palkittuja näytteitä. Kuva: Jari Nenonen, GTK

Tuomas Leskelä tutustutti vieraamme akkuminaalinäytteisiin ja niiden tunnistamiseen. Kuva: Jari Nenonen, GTK

Hämeen vyöhyke / kansannäytetoiminta

Teksti: Tuomas Leskelä

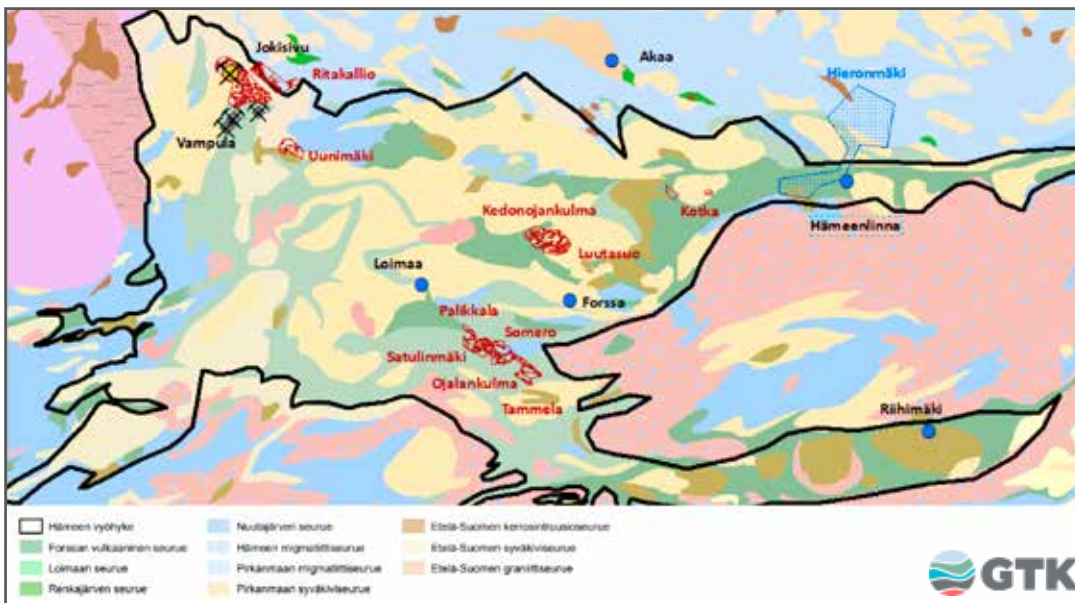
Hämeen vyöhyke on geologinen vyöhyke, joka sijaitsee Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen, Pirkanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan alueilla. Vyöhykkeellä esiintyy monipuolisesti kivilajeja aina syväkivistä vulkaniitteihin, kiillegneisseihin ja muuttuneisiin sedimenttikiviin. Monivaiheisen geologisen kehityshistoriansa vuoksi Hämeen vyöhykkeellä esiintyy useita eri malmityyppejä, joista lupaavimpia ovat litiumpegmatiitit, orogeeniset kultamalmit (ns. vuorikullat), porfyyriset kupari-kultamalmit, gabroihiin liittyvät rauta-titaaniesiintymät, sekä monimetalliset vedenalaisiin tulivuorenpurkauksiin liittyvät (VMS-tyyppin) malmit.

Kaivostoimintaa alueella on harjoitettu ainakin 1500-luvulta asti. Kuparia on kaivettu Matkajärven ja Tilasinvuoren kaivoksilla, kalkkikiviä Ypäjällä ja Vampulassa, sekä kvartsi-maasälpää Someron ja Tammelan kaivoksilla. Tällä hetkellä alueen ainoa metallikaivos on Jokisivun kultakaivos, josta ensimmäinen viite saatiin vuonna 1964 lähetetystä kansannäytteestä. Varsinainen esiintymä kuitenkin löytyi vasta vuonna 1985 Outokumpu oy:n tutkimuksissa. Lisäksi alueella kaivetaan teollisuusmineraalina dolomiittia Vampulan kalkkivilvohoksilla.

Hämeen vyöhykkeellä on viime aikoina tehty paljon malminetsintää. Etenkin pitkään tunnettuja Hirvikallion ja Kietyönmäen litiumpegmatiittiesiintymiä on viime aikoina tutkittu tarkemmin, sillä niillä voitaisiin mahdollisesti kattaa kasvavia akkuteollisuuden tarpeita. Vuonna 2016 Kietyönmäkeen kairatusta reiästä löytyi runsaasti korkean litiumpitoisuuden (>1%) sisältävää pegmatiittia. Uusien litiumpegmatiittijonien löytymiselle on eteläisellä Hämeen vyöhykkeellä hyvät mahdollisuudet

Kaivosrekisterissä (15.1.2020) aktiivisia malminetsintäalueita on Uunimäen kultaesiintymästä (Magnus Minerals), Ritakallion kultaesiintymästä (Kultatie Holding), Palikkalan kultaesiintymästä (Kultatie Holding), Satulinmäen kultaesiintymästä (Kultatie Holding), Kedonojankulman kulta-kupariesiintymästä (GTK), Luutasuon kulta-kupariesiintymästä (Kultatie Holding), Someron sinkki-lyijy-hopeaesintymästä (Kultatie Holding), Tammelan ja Ojalankulman litiumpegmatiittiesiintymistä (Litiumlöydös) ja Kotkan kupari-koboltti-kulta-REE-esiintymästä (GTK). Lisäksi Hieronmäen kulta-volframiesiintymistä on tehty varaus (Sotkamo Silver).

GTK:n selvityksen mukaan suurimmat löytymättömät malmivarat Hämeen vyöhykkeellä ovat kupari- ja kultaesiintymistä. Merkittävimpien varantojen uskotaan löytyvän orogeenisista kultamalmeista. Orogeneiset kultamalmit eroavat muista malmityypeistä siinä, että ne eivät ole yhtä lailla kivilajista riippuvaisia. Orogeneiset kultamalmit muodostuvat kiven kiteytymisen jälkeisissä maankuoren liikunnoissa (esim. maanjäristyksissä), ja niiden aikana liikkuvien kuumien vesiliuosten saostuessa, yleensä kvartsijuoniksi. Vaikka näkyväkin kultaa on GTK:n tutkiman Uunimäen kultaesiintymän kairasydämistä nähty, kulkee kulta Hämeen vyöhykkeellä pääasiassa kiisuminaalien mukana, kuten muuallakin Suomessa. Suurin osa orogeenisista kultamalminesiintymistä Suomessa liittyy ruhjoutuneisiin emäksisiin syväkiviin, mutta niitä esiintyy myös happamissa kivissä. Kallioperän ruhjevyöhykkeet ovat siis ratkaisevassa asemassa orogeenisten kultamalmin esiintymiselle. Näin olleen lohkare-etsijän kannattaa kiinnittää huomiota kiviin, joilla on ruhjoutunut tai kvartsijuonittunut ulkoasu. Kallioperän ruhjevyöhykkeet voivat näkyä geofysikaalisissa kartoissa epäjatkuvuuksina, ja niitä voi tarkastella esimerkiksi GTK:n Hakku-palvelun kautta lohkare-etsinnän auttamiseksi. Tietoa löytyy myös kansannäytetoiminnan uusilta verkkosivuilta.

Hämeen vyöhykkeeltä on vuonna 2019 lähetetty useita lupaavia näytteitä muun muassa Pöytyältä, Humppilasta ja Hämeenlinnasta, jotka on laitettu eteenpäin kemialliseen analyysiin

Ajankohtaisia uutisia

Tältä palstalta löydät kansannäytetoiminnan viimeisimpiä uutisia kiviharrastajaa kiinnostavista aiheista, tapahtumista ja uusista tuulista. Jos tietosi tulee mielenkiintoisia uutisaiheita ilmoita meille, niin jaamme tiedon muillekin.

Viime vuoden aikana kansannäytetoiminnan uudistamista on tiiviisti jatkettu. Monien vaiheiden jälkeen kiviharrastajille suunnattu OmaKivi puhelinsovellus on loppusuoralla. Kansannäytteisiin liittyvät havainnot voi tulevaisuudessa lähettää iOS- ja Android-älypuhelimelle ladattavan ilmaisen sovelluksen kautta.

Sovellus on avoimesti ladattavissa App Storesta tai Google Play -kaupasta. Sovellus on vielä testivaiheessa,

mutta käytettävyydeltään ja ulkoasuun toivotun kaltainen. Se mahdollistaa näytetietojen ja kuvien lähettämisen kansannäytetoimistolle suoraan maastosta. Kansannäytetoimisto antaa tietojen perusteella ohjeet näytteen lähettämiseksi. Alle kahden kilon painoisten näytteiden lähettäminen on edelleen maksutonta kansannäytetoimiston postiosoitteeseen.

Siirtymävaiheessa kansannäytteitä voi lähettää myös vanhalla menetelmällä

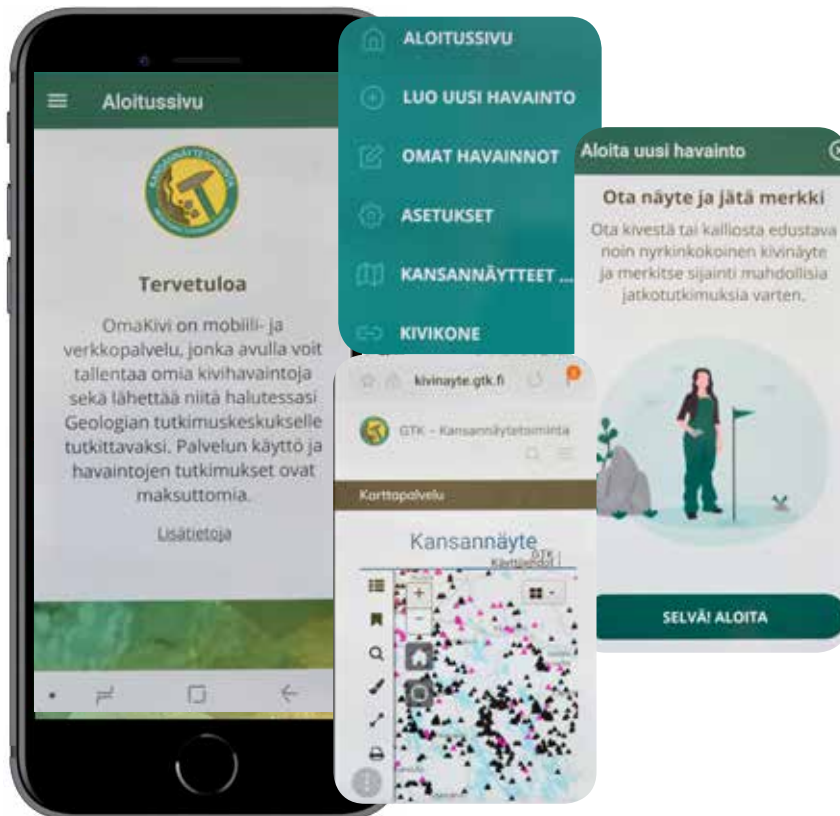
joko tulostamalla ja täyttämällä paperinen lähetykslomake tai kirjoittamalla lähetykslomakkeessa kysyttävät tiedot tyhjälle paperille. Paperinen lähetykslomake liitetään postipakettiin kivinäytteen yhteyteen.

Kun Kansannäyte-sovellus on julkaistu, sovelluksen kautta tulevat havainnot ja niihin liittyvät kivinäytteet ovat etusijalla havainnoja käsiteltäessä paperisten lähetykslomakkeiden sijasta. Jos siis haluat tulevaisuudessa varmistaa mahdollisimman nopean käsittelyn havainnollesi ja näytteellesi, suosittelemme käyttämään Kansannäyte-sovellusta joko mobiilisti omalla älypuhelimellasi tai vaihtoehtoisesti verkkoselaimella.

Kansannäytetoiminnan Kivinäyte verkkosivut <https://kivinayte.gtk.fi/> ovat toiminnassa. Nettisivujen kautta toiminnasta löytyy ajankohtaista tietoa ja ohjeita kiviharrastajille sekä malminetsintää tekeville organisaatioille. Sivustoilta löytyvät myös tarpeelliset linkit GTK:n muihin palveluihin ja sovelluksiin.

GTK:n organisaatioita on hieman muutettu tämän vuoden alusta pitäen. Kansannäytetoiminta kuuluu Mineraalitalouden ratkaisut yksikköön, jonka päällikkönä toimii Pasi Heino ja ryhmäpäällikkönä Irmeli Huovinen. Kansannäytetoimiston henkilökunnasta geologi Satu Hietala on tekemässä jatko-opintoja Tarton yliopistossa ensi syksyyn. Hänen sijaisenaan toimii geologi Tuomas Leskelä. Vanhoja näytetietoja tallentaneen siviilipalvelusmiehen Miska Valtosen palvelus päättyi helmikuussa, korvaava henkilö on haussa.

Tämä on toiseksi viimeinen postitettava Geolöytäjä uutislehti. Kesän korvalla teemme vielä toisen. sen jälkeen Geolöytäjä lehdet ilmestyvät digitaalisina ja ovat luettavissa Kivinäyte- verkkosivujen kautta ja GTK:n verkkosivujen kautta <http://www.gtk.fi/geologia/kiviharrastus/>.

Geologian tutkimuskeskus

KANSANNÄYTETOIMISTO

Neulaniementie 5, 70211 KUOPIO

Sähköposti: kansannaytetoimisto@gtk.fi

Puh. 029 503 3527

Päätöimittaja: Jari Nenonen • jari.nenonen@gtk.fi

